

MTA:n ”Tasa-arvon kartanpiirtäjä”- palkinnolla palkitun sosiologi, tohtori Jukka Savolaisen haastattelu 18.3.2026

1. Millaisena näette sukupuolten tasa-arvon nykytilanteen Euroopassa ja Suomessa?

Eurooppa ja erityisesti Pohjoismaat ovat sukupuolten tasa-arvossa poikkeuksellinen menestystarina. Naisilla ja miehillä on samat oikeudet, samat koulutusmahdollisuudet ja laaja henkilökohtainen vapaus. Tämä on historiallisesti merkittävä saavutus, jota tulisi korostaa enemmän.

Monilla yhteiskunnallisilla liikkeillä on taipumus jatkaa samaa taistelua vielä sen jälkeenkin, kun alkuperäinen tavoite on pitkälti saavutettu. Vanha levy jää päälle. Tasa-arvokeskustelussa elämme yhä osittain ikään kuin järjestelmällinen naisten syrjintä olisi yhteiskunnan keskeinen ongelma, vaikka todellisuudessa elämme maailman tasa-arvoisimmassa maassa, jossa naisten hyvinvointi on monessa suhteessa korkeampi kuin miesten.

Olisi rehellistä tunnistaa tämä onnistuminen. Demokratian tavoin tasa-arvo ei ole koskaan täysin valmis, mutta emme elä enää yhteiskunnassa, jossa naisten oikeudet olisivat rakenteellisesti rajoitettuja. Nyt tarvitaan enemmän kykyä nähdä saavutettu kuin kieltää tosiasiat.

Tasa-arvo tarkoittaa ennen kaikkea valinnan vapautta – ei sitä, että kaikkien elämänvalintojen pitäisi johtaa samanlaisiin lopputuloksiin.

2. Minkälaisia uhkia sukupuolten todellisen tasa-arvon kehittymisen tiellä mielestänne on?

Suurin ongelma on se, että tasa-arvopolitiikka tarkastelee todellisuutta vain yhdestä ja kovin vinoutuneesta suunnasta.

Jos katsomme keskeisiä hyvinvoinnin mittareita, miehet ovat monessa suhteessa heikommissa asemassa: he kuolevat nuorempina, tekevät ylivoimaisesti suurimman osan itsemurhista, kokevat enemmän väkivaltaa, ovat yliedustettuina vankiloissa ja

päihdeongelmissa, putoavat useammin koulutusjärjestelmästä ja kärsivät enemmän yksinäisyydestä. Silti nämä kysymykset ovat tasa-arvokeskustelun laitamilla.

Tasa-arvo menettää uskottavuutensa, jos se ei koske molempia sukupuolia.

Toinen asia on turvallisuus ja julkinen tila. Pohjoismainen tasa-arvo on rakentunut sille ajatukselle, että naiset voivat liikkua vapaasti missä tahansa. Kehitys, jossa tarvitaan naisille erillisiä uima-aikoja tai naisille tarkoitettuja takseja, ei ole edistystä vaan merkki siitä, että jostakin perusasiasta on alettu tinkiä. Tasa-arvo tarkoittaa yhteistä julkista tilaa, ei sen jakamista erillisiin osiin turvallisuussyistä.

Kolmas näkökulma liittyy perheeseen ja hoivaan. Tasa-arvo ei saa tarkoittaa kotiäitiyden paheksuntaa. Todellinen tasa-arvo merkitsee sitä, että naiset ja miehet voivat tehdä perhettä ja työtä koskevat ratkaisunsa ilman leimaa, painetta tai oletusta siitä, millainen ”oikea” valinta on. Jos osa äideistä haluaa viettää enemmän aikaa pienten lasten kanssa, sitä pitäisi voida pitää vähintään yhtä arvokkaana valintana kuin paluuta työelämään.

Tasa-arvo ei tarkoita sitä, että kaikkien on tehtävä samat ratkaisut, vaan sitä, että erilaiset ratkaisut ovat aidosti mahdollisia ja yhtä hyväksytyjä

3. Mitkä ovat suomalaisen tasa-arvopolitiikan saavutukset ja mihin pitäisi panostaa seuraavaksi?

Suomen suurin tasa-arvosaavutus on ollut koulutuksen avoimuus ja se, että lähtökohdat ovat pitkään olleet kansainvälisesti poikkeuksellisen tasaiset. Se on ollut koko hyvinvointivaltion perusta.

Seuraava suuri tasa-arvokysymys liittyy siihen, että koulutuspolut eriytyvät meillä liian varhain.

Näen tämän hyvin konkreettisesti omassa perheessäni. Olen kasvattanut kaksi poikaa Yhdysvalloissa. He eivät olleet teini-iän keskivaiheessa erityisen koulumotivoituneita, mutta kypsyivät myöhemmin. Toinen valmistui Michiganin yliopistosta ja toinen aloittaa nyt kauppakorkeakoulussa. Suomen järjestelmässä heidän akateeminen polkunsa olisi hyvin todennäköisesti katkennut 15–16-vuotiaana.

Suomessa omat veljenpoikani kulkivat toisenlaisen reitin. Toinen ohjautui varhain ammattikouluun alalle, joka ei koskaan ollut hänen oma kiinnostuksenkohteensa. Hän suoritti tutkinnon, mutta ei myöhemmin käyttänyt sitä. Toinen suoritti ylioppilastutkinnon, mutta sopivan korkeakoulupaikan löytäminen kesti vuosia. Molemmat ovat fiksua ja

motivoituneita nuoria miehiä, mutta suuri osa heidän parikymppisyydestään kului vähittäiskaupan töissä etsiessä suuntaa ja koulutusväylää eteenpäin.

Kyse ei ole yksilöistä vaan rakenteesta. Järjestelmä pakottaa nuoret tekemään ratkaisevia valintoja ennen kuin he ovat siihen valmiita. Jos nuorille annettaisiin enemmän aikaa kypsyä, löytää omat vahvuutensa ja siirtyä joustavasti eri koulutuspoluille, se olisi tasa-arvoteko – ja samalla myös Suomen talouden ja inhimillisen pääoman kannalta järkevää.

Tähän puutuminen olisi mielestäni suuri askel suomalaisessa tasa-arvotyössä.